

“Het resultaat telt, niet de geklopte uren”

Met 23,8 procent dames kleurt het professorenkorps van de Universiteit Antwerpen iets vrouwelijker dan het Vlaamse gemiddelde, maar het kan beter. Is onze universiteit een competitieve mannenwereld waar vrouwen zich niet thuisvoelen? Of creëren vrouwen deels zelf het glazen plafond?

TEKST **KATRIEN VERREYKEN** FOTO **JESSE WILLEMS**

Twee vrouwen in de wetenschap maken de rekening: een jonge talentvolle academica, Sarah Lebeer, en een ervaren rot in het vak, Christine Van Broeckhoven. Deze laatste onderzoekt als professor moleculaire genetica Alzheimerdementie en aanverwante neurodegeneratieve hersenziekten, zoals

de frontaalkwabdementie en de ziekte van Parkinson. Daarnaast is ze directeur van het Departement voor Moleculaire Genetica van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie. Van Broeckhoven staat bekend om haar feministische visie en gezinsvriendelijke personeelsbeleid: ze onderneemt al jaren positieve acties om meer vrouwen aan te werven. Ze heeft twee volwassen dochters van 31 en 27 jaar, en een kleinzoon van zeven maanden.

Sarah Lebeer staat aan de start van een beloftevolle academische carrière. Ze heeft een dochtertje van twee en verwacht elk

moment een tweede kindje. Tijdens het interview overlaadt Christine haar jongere collega met goede raad om als vrouw overeind te blijven in dat universitaire mannenbastion.

Bezint eer ge begint? Nee hoor, je ambities volgen en er gewoon vol voor gaan, rug recht, kin omhoog. “En je nooit verontschuldigen tegenover mannen omdat je eens wat vroeger naar huis gaat of een vergadering mist door familiale omstandigheden. Een pragmatische en goed georganiseerde vrouw is immers véél efficiënter dan de doorsnee man. Het is niet het aantal geklopte uren dat telt, maar het resultaat.”

Vijf jaar zwoegen

Sarah is van opleiding bio-ingenieur in de cel- en gentechnologie en doet binnen het

Je moet je tegenover mannen nooit verontschuldigen omdat je vroeger naar huis gaat.

Christine Van Broeckhoven

Sarah Lebeer

Christine Van Broeckhoven

“Een pragmatische en goed georganiseerde vrouw is veel efficiënter dan de doorsnee man”, beargumenteert prof. Christine Van Broeckhoven.

domein van de microbiologie onderzoek naar het verband tussen omgevingsbacteriën en chronische ontstekingsziektes - darmontstekingen, astma en allergieën allerhande. “Omdat we vandaag te hygiënisch leven, komen we van jongsaf aan te weinig in contact met goede bacteriën, waardoor het immuunsysteem van gevoelige mensen te overdreven reageert op relatief ongevaarlijke prikkels. Ik zoek naar de moleculen waarmee bacteriën met ons immuunsysteem communiceren en hoe dit een rol speelt bij bepaalde gezondheidsproblemen.”

Sinds vorig jaar is Sarah aan de slag als TT-BOF-docent, wat staat voor ‘tenure track-bijzonder onderzoeksfonds’. “Het is een soort mandaat tussen een postdoc en een benoeming als professor, vooral gericht op onderzoek,” verduidelijkt Sarah. “Ik krijg de kans

om mijn onderzoek uit te bouwen als voorbereiding voor een eventuele latere carrière als prof. Vijf jaar heb ik de tijd om aan bepaalde criteria te voldoen - artikels publiceren, onderzoeksgeld binnenhalen, deelnemen aan congressen - en per onderbreking door zwangerschap en moederschapsrust krijg ik een extra jaar. Die maatregel is internationaal vastgelegd om de academische kansen van vrouwen te vergroten. Op het einde van de rit moet ik minstens 70 op 90 halen.”

Een heel competitief en zwaar systeem, maar wel eerlijk, vindt Sarah. “Bovendien sta ik er niet alleen voor. De professoren binnen mijn departement en ook mijn vroegere promotor aan de K.U. Leuven steunen mij waar ze kunnen. Hoe meer samenwerkingen ik opstart, hoe groter mijn slaagkansen.” De beloning mag er zijn: een vaste

betrekking als hoofddocent en daardoor dus de kans op een levenslange carrière binnen onze universiteit.

Veel talenten, weinig centen

Er is wel iets wat roet in het eten kan strooien van Sarah’s TT-BOF-traject: “Om celmodellen te onderzoeken op DNA en RNA-niveau heb ik werkingsgeld en dure laboestellen nodig en die heb ik niet gekregen bij de start van mijn mandaat. Ik ben begonnen met een bijna leeg labo, zonder budget. Met de huidige crisis liggen de slaagpercentages voor het binnenhalen van financiële budgetten rond de tien procent. Als jonge onderzoeker is de competitie nog eens extra hard, omdat je nog geen goed gevuld cv hebt. Maar ik grijp alle kansen die er zijn.”

→ Herkenbaar, vindt Christine: "Na mijn doctoraat heb ik, in het werkloze statuut van Bijzonder Tijdelijk Kader, aan het Provinciaal Instituut voor Hygiëne gewerkt. Nadien heb ik een tijdje in het onderwijs gestaan. Maar ik wilde graag terug naar het onderzoek, en dus ben ik aan de universiteit - zonder loon! - met moleculair genetisch onderzoek begonnen. Pas na twee jaar volgde een verloning. Nu heb ik een onderzoeksdepartement met een honderdtal medewerkers, waarvan een onderzoeksgroep met ongeveer dertig onderzoekers."

Christine gaat er prat op dat veel van haar teamleden internationaal gefinancierd worden. "Het beleid moet in tijden van crisis investeren in jonge mensen. Oudere profen kunnen ook makkelijker internationale financiering binnenhalen. Met het bedrag voor een senior kan je vier jonge mensen laten werken. Het is belangrijker om onderaan de piramide te investeren."

To publish or to perish

Jonge academici moeten ook absoluut publiceren. Voor Sarah is die druk extra groot, want ze moet onder meer een artikel gepubliceerd krijgen in twee van de top 10-journals in haar vakgebied. "In *Nature* en *Science* wordt zelden gepubliceerd door bio-ingenieurs, tenzij het om zeer fundamenteel onderzoek gaat. Ik doe meer toegepast onderzoek."

Maar echt hopeloos is de situatie niet: "Ik heb al in *Nature Reviews Microbiology* gepubliceerd en dat opent deuren. Zo heb ik recent een uitnodiging gekregen van een tijdschrift in de top 10. Bovendien heb ik nu ook verscheidene doctoraatstudenten die aan artikels meeschrijven, zodat ik veel meer kan coördineren."

"Ik heb het geluk gehad dat ik al twee publicaties in *Nature* had vóór mijn aanstelling en zelfs voordat ik een salaris kreeg," vertelt Christine. "Ik heb nu meer dan 550 top-publicaties op mijn naam. Daarom leer ik mijn mensen zeer bewust hoe publicaties en onderzoeksprojecten te schrijven. Coaching is belangrijk, vooral om de 'gap' van

het postdoc naar het professoraat op te vullen. De meeste vrouwen vallen af op drie cruciale punten in hun academische carrière: van master naar doctoraat, van doctoraat naar postdoc, en van postdoc naar professoraat. Helaas zorgen profen nog altijd gemakkelijker voor brugfinanciering voor de jongens, want 'de vrouwen durven al eens zwanger te worden'. Academische bestuurs- en beleidsfuncties worden nog altijd bijna alleen door mannen ingevuld. "Die functies zijn verbonden met de graad die je in het universitaire korps bekleedt, en daar wringt het schoentje," zegt Christine. "Ik heb ervoor geijverd om de universitaire raden - zoals die over de benoemingen en bevorderingen - niet te beperken tot

het korps van gewoon hoogleraren, omdat vrouwen daar het sterkst ondervertegenwoordigd zijn. Anders blijven de sleutelfuncties eeuwig in handen van mannen en zullen de meeste beslissingen vanuit een mannelijk denkpatroon genomen worden." Christine zat zelf jarenlang als enige vrouw in universitaire bestuursraden: "Daar leerde

"Moederschap en carrière zijn te combineren, maar het vraagt een goede organisatie", zegt prof. Sarah Lebeer.

ik op tafel kloppen. Ik weet dat ik de reputatie heb een moeilijke te zijn, maar ik zat altijd goed voorbereid op vergaderingen. Kan je ze niet in aantal overklassen? Overklas ze dan met kennis én een goede voorbereiding. En durf het woord te nemen: kort, duidelijk en to the point. Zijn quota dé oplossing? Er is meer nodig: quota zijn voor mij vooral een

bewustmakingsproces, een manier om mannen te doen nadenken over potentiële vrouwelijke kandidaten. Hoe meer vrouwen in raden zitten, hoe minder de quota nodig zijn.”

Oorontsteking

Tijd voor de hamvraag: is een academische carrière te combineren met het moederschap? Dat is Christines stokpaardje: “Absoluut. Een vrouw in de wetenschap die een gezin wil met kinderen, zal het altijd moeilijker hebben dan een man, maar het kan. Ik ben academische raadgever van het gelijkheidsbeleid van de Universiteit Antwerpen geweest en dat beleid streefde nobele doeleinden na. Alleen is er nog een lange weg te gaan tussen theorie en praktijk. Het heeft geen zin om één sekse voor te trekken. Maar het heeft wel zin om bestuursvergaderingen niet op woensdagmiddag of 's avonds te houden. Omdat dat gezinsonvriendelijke tijdstippen zijn en de vrouw nog altijd de spilfiguur van het gezin is, zelfs al werkt de partner

goed mee. Dat verzorgende wordt mede hormonaal bepaald, maar dat mag geen reden zijn om ons niet te ontplooiën.”

Daarom ijvert Christine voor structurele, gezinsvriendelijke initiatieven op de werkplek: “Het beleid in mijn departement, waar veel jonge vrouwen met kinderen werken, is aangepast aan het gezinsleven. Aanpas-

Ik merk dat ik met een gezinsleven niet meer alles van dichtbij kan opvolgen. Het is soms moeilijk om mijn kwaliteitscriteria te halen.

Sarah Lebeer

sen betekent niet toegeven, maar je flexibel opstellen. Wat voor mij telt, is de output.”

“Moederschap en carrière zijn te combineren,” gelooft ook Sarah. “Maar het vraagt wel een goede organisatie. Ik herinner me dat mijn dochttertje de dag voor mijn inaugurale lezing een oorontsteking met 41° koorts had. En geen babysit voorhanden. Dat was niet evident. Ik probeer op tijd naar huis te gaan om haar op te halen bij de kribbe, maar dat impliceert dat ik 's avonds wel nog een aantal uurtjes doorwerk. Ik merk wel dat ik niet meer alles van dichtbij kan opvolgen. Ik vind het soms een moeilijke evenwichtsoefening om mijn - hoge - kwaliteitscriteria te halen, zonder in te binden op quality time met mijn gezin.”

“Je moet leren delegeren en superviseren,” raadt Christine aan. “Ik sta al jaren niet meer in het labo, maar weet nog perfect wat daar gebeurt. Je moet kunnen loslaten en tegelijk niet loslaten. Dat is een leerproces. Ik heb ook jaren mijn hobby's opgegeven en geen kranten gelezen, omdat ik daar geen tijd voor had. En stof moet je kunnen laten liggen, Sarah. Gelukkig had ik een schitterende schoonmoeder die heel wat kindercareer op zich nam en het me nooit kwalijk heeft genomen dat ik veel tijd in mijn carrière stak.”

Tarantula's

“Ik heb gelukkig ook heel wat hulp van man, ouders en schoonmoeder,” getuigt Sarah. “Maar als ik op een uitnodiging in het buitenland wil ingaan, hoor ik in mijn omgeving toch vaak: zou je dat wel doen?” →

Christine Van Broeckhoven

- 1953, het jaar dat Watson en Crick de dubbele helixstructuur van DNA ontdekten
- Doctoraat in moleculaire biologie en hoger aggregaat in Moleculaire Genetica
- Directeur van het VIB-Departement voor moleculaire genetica
- In België vooral bekend voor onderzoek naar Alzheimerdementie
- In het buitenland en de VS (Potamkin Prize) ook bekend voor onderzoek naar manisch-depressieve psychose en andere zenuwziekten
- Getrouwd met Marc Ruyters, dochters Jessica en Charlotte

Sarah Lebeer

- 1980
- Bio-ingenieur in de cel- en gementtechnologie (K.U. Leuven)
- Doctoraat in de Bio-ingenieurswetenschappen (K.U. Leuven)
- Sinds november 2011 TT-BOF-docent op het Departement Bio-ingenieurswetenschappen
- Doet onderzoek binnen de toegepaste microbiologie, o.a. naar het verband tussen bacteriën in de darm en de lucht en bepaalde gezondheidsproblemen
- Getrouwd met Csaba Varszegi, dochter Hanna (+ eentje onderweg)

“Mijn dochter was verzot op de tarantula’s in het labo”, lacht prof. Van Broeckhoven.

“Dat ken ik,” beaamt Christine. “Maar ik antwoordde dan altijd: mijn man is er, dus mijn kinderen zijn in goede handen. Ik liet ze niet aan hun lot over, hé. Als ze me nodig hebben, dan ben ik er, waar en wanneer dan ook. Ik heb mijn oudste dochter soms mee naar het labo genomen om te kunnen voortwerken. Ze was verzot op de tarantula’s daar - haar kleuterjuf heeft er nog een trauma van - en ze is later evolutionaire biologie gaan studeren. Zo slecht was die vroege labo-ervaring dus niet.”

Een olifantengeheugen helpt ook bij het combineren van een drukke academische baan en een gezin: “Ik denk dat ik nooit iets belangrijks vergeten ben,” zegt Christine. “Sta ik ’s morgens op, dan loop ik in mijn hoofd meteen een lijstje af van wat er die dag moet gebeuren.”

Een leven na de unief?

Waarom kiezen succesvolle vrouwelijke onderzoekers eigenlijk voor de academische wereld als je veel meer kan verdienen in de private sector? In 2007 waagde Christine even de overstap naar de politiek. Ze trok de Antwerpse kamerlijst van de sp.a, maar het was nooit haar bedoeling in de politiek te blijven, zegt ze nu: “Vóór mijn stap naar de politiek werkte ik al mee aan beleidsdocumenten rond gezondheidszorg en vergrijzing. Maar als je wil weten hoe een organisatie echt werkt, moet je aan de andere kant van de tafel gaan zitten. Ik heb mijn best gedaan om de ethische, sociale en medische aspecten van de vergrijzing op de politieke agenda te zetten, maar ik blijf een gepassioneerde wetenschapper.”

En wat gaat Sarah doen, moest het toch niet lukken met het tenure track-mandaat? “Goh, als ik niet slaag, zal ik nog wel zien. Graag nog iets in de onderzoekswereld, want dat is toch een echte passie. Als dit traject niet zou lukken, dan weet ik dat het voor een groot stuk aan de financiële crisis zal te wijten zijn en niet aan mezelf. Ik ga er in elk geval alles aan doen om hier een succes van te maken.” ■

“Kan je de mannen niet in aantal overklassen? Overklas ze dan met kennis én een goede voorbereiding.”

Christine Van Broeckhoven

Women and science? It is possible!

E

Of all the professors at the University of Antwerp, only 23.8% are women. Is our university a competitive man’s world, or are women creating at least part of the glass ceiling for themselves? Talented young academic Sarah Lebeer and experienced scientist Christine Van Broeckhoven are taking stock of the situation.

As an internationally renowned professor of molecular genetics, Christine Van Broeckhoven (59) is investigating dementia and related disorders in Alzheimer’s patients. And as Director of the VIB-8 Department of Molecular Genetics, she is known for her feminism and family-friendly personnel policies.

Sarah Lebeer (31) was trained as a bioengineer in cell and gene technology. She is currently conducting microbiological research in order to investigate the link between environmental bacteria and chronic inflammatory diseases. Since 2011, she has been working as a tenure-track research professor (TTBOF). She has certain criteria to meet (e.g. publish articles, acquire research funding) within a five-year period in order to win a permanent position as a senior lecturer.

Both women speak openly about the pressures of publishing and the difficulties associated with attracting financial support. In times of crisis, Christine advocates investing in young people. She also believes that promising academics should receive more coaching. Increasing the number of women on faculty councils is likely to ensure that more women will be able to advance in their academic careers. Both Sarah and Christine believe that it is possible to combine an academic career with motherhood, though this does require sacrifices. They say the keys to success are having good delegation and organisational skills, always being well prepared, daring to speak out and having the memory of an elephant.